

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Tomáše Kocourka a soudkyň Sylvy Šiškeové a Evy Šonkové v právní věci žalobkyně: **4RAIL, a. s.**, se sídlem Okružní 756, České Budějovice, zast. Mgr. Petrem Houžvičkou, advokátem se sídlem J. Palacha 121/8, Břeclav, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 1292/25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 10. 6. 2021, č. j. 43000/006407/21/1020/Nov, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 6. 2022, č. j. 51 Ad 2/2021-31,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 6. 2022, č. j. 51 Ad 2/2021-31, **se ruší.**
- II. Rozhodnutí žalované ze dne 10. 6. 2021, č. j. 43000/006407/21/1020/Nov, **se ruší** a věc **se vrací** žalované k dalšímu řízení.
- III. Žalovaná **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o žalobě ani o kasační stížnosti.
- IV. Žalovaná **je povinna** zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení o žalobě a o kasační stížnosti ve výši **24 456 Kč**, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám advokáta Mgr. Petra Houžvičky.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Podstatou této věci je vztah § 242 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a ustanovení upravujících reorganizaci v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho

řešení (insolvenční zákon). Sporné je, zda uhrazení pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti v plné výši podle podané obžaloby za účelem využití institutu zvláštní účinné lítosti vede ke vzniku přeplatku na pojistném, jestliže v rámci probíhající reorganizace předtím došlo v důsledku účinnosti reorganizačního plánu ke snížení pohledávky na pojistném.

[2] Žalobkyně podniká zejména v oblasti rekonstrukcí a oprav drážních vozidel. Dne 12. 9. 2019 byl na žalobkyni podán věřitelský insolvenční návrh. Dne 8. 11. 2019 Krajský soud v Českých Budějovicích rozhodl o zjištění úpadku žalobkyně a zároveň povolil reorganizaci.

[3] Usnesením policejního orgánu ze dne 19. 12. 2019 bylo zahájeno trestní stíhání žalobkyně pro přečin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 odst. 1 a 2 trestního zákoníku. Jednáním kladeným žalobkyni za vinu měl (mimo jiné) vzniknout dluh na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti ve výši 773 215 Kč za období od října 2017 do května 2019.

[4] Žalovaná dne 3. 1. 2020 přihlásila do insolvenčního řízení své pohledávky za žalobkyní v celkové výši 6 270 373 Kč, a to včetně pohledávek, jejichž nesplnění bylo předmětem trestního řízení. Dne 6. 4. 2020 byla podána obžaloba pro skutek uvedený v bodě [3] tohoto rozsudku.

[5] Usnesením ze dne 14. 7. 2020, č. j. KSCB 46 INS 19564/2019-B-89, Krajský soud v Českých Budějovicích schválil reorganizační plán žalobkyně, který nabyl účinnosti dne 30. 7. 2020, a žalované podle něj mělo být z částky 6 270 373 Kč plněno ve výši 170 384,61 Kč.

[6] Insolvenční správce žalobkyně zaslal žalované částku 170 384,61 Kč dne 3. 9. 2020. Dne 4. 9. 2020 uhradila žalobkyně na účet žalované částku 773 215 Kč. Rozsudkem ze dne 16. 9. 2020, č. j. 8 T 28/2020-578, Okresní soud v Českých Budějovicích zprostil žalobkyni obžaloby podle § 226 písm. e) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), neboť trestnost činu podle § 242 trestního zákoníku zanikla.

[7] Dne 11. 3. 2021 požádala žalobkyně Okresní správu sociálního zabezpečení České Budějovice (OSSZ) o vrácení přeplatku na pojistném podle § 17 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (dále jen „zákon o pojistném“), ve výši 773 215 Kč. OSSZ této žádosti nevyhověla. Žalovaná odvolání žalobkyně zamítla a potvrdila rozhodnutí OSSZ.

[8] Proti rozhodnutí žalované se žalobkyně bránila žalobou, kterou Krajský soud v Českých Budějovicích zamítl. Podle krajského soudu účinností reorganizačního plánu ve zbytku zanikla práva orgánu sociálního zabezpečení. Platba ve výši 773 215 Kč však nebyla platbou bez právního důvodu, neboť ten byl dán v probíhajícím trestním řízení a v § 242 trestního zákoníku. Žalobkyně v trestním řízení nerozporovala nesprávnou výši částky. V rámci účinné lítosti nebyla povinna uhradit evidovaný nedoplatek, ale dodatečně splnit svou daňovou povinnost v plné výši.

pokračování

II. Kasační stížnost a vyjádření žalované

[9] Proti rozsudku krajského soudu podala žalobkyně (stěžovatelka) kasační stížnost z důvodů podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Podle stěžovatelky krajský soud uznává, že pohledávky orgánů sociálního zabezpečení nad rámec částky přiznané reorganizačním plánem jeho účinností zanikly. Zároveň není sporné, že částka 773 215 Kč byla zaplacená po účinnosti reorganizačního plánu z titulu institutu účinné lítosti v rámci trestního řízení. Krajský soud však neuvádí žádné ustanovení, na jehož základě by měla být pohledávka orgánů sociálního zabezpečení považována za pohledávku přednostní, zapodstatovou či jinak privilegovanou, a tedy by byla stěžovatelka povinna ji uhradit nad rámec reorganizačního plánu.

[10] Lze souhlasit s tím, že v rámci účinné lítosti nebyla stěžovatelka povinna uhradit evidovaný nedoplatek, nýbrž dodatečně splnit daňovou povinnost podle § 242 trestního zákoníku. I nesplněná daňová povinnost je ale ve své podstatě pohledávkou. Doba splatnosti nemá na účinky reorganizačního plánu a zánik pohledávky vliv. Insolvenční zákon neupravuje odlišně postavení takového typu pohledávky, dopadají na ni proto jeho obecně platná ustanovení.

[11] Pokud měly orgány sociálního zabezpečení za to, že jejich pohledávky jsou podle insolvenčního zákona pohledávkami nedotčenými reorganizačním plánem, měly se toho dovolat v insolvenčním řízení, včetně nesouhlasu se zařazením do příslušné skupiny pohledávek. Podle judikatury Nejvyššího soudu nelze reorganizační plán dodatečně zpochybnit.

[12] Napadený rozsudek neobsahuje žádné konkrétní právní odůvodnění. Důsledným výkladem je nutno dospět k tomu, že pohledávka přesahující částku určenou reorganizačním plánem jeho účinností zanikla. Nejde o naturální obligaci. Jestliže stěžovatelka plnila na zaniklou pohledávku, jde o přeplatek, na jehož vrácení má nárok. Smysl reorganizace by byl popřen, pokud by dlužník měl hradit v plné výši pohledávky státních orgánů, ačkoli mu to insolvenční zákon neukládá, resp. státní orgány nevyužily jím stanovené postupy.

[13] Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti setrvala na svém stanovisku a odkázala na odůvodnění rozsudku krajského soudu.

III. Právní hodnocení Nejvyššího správního soudu

[14] Kasační stížnost je přípustná, projednatelná a také důvodná.

[15] Nejvyšší správní soud (NSS) se nejprve zabýval námitkou nepřezkoumatelnosti rozsudku krajského soudu. Podle stěžovatelky krajský soud řádně neodůvodnil své závěry. NSS připomíná, že nepřezkoumatelnost rozhodnutí pro nedostatek důvodů musí být vykládána jako nemožnost zjistit jeho obsah nebo důvody, pro které bylo vydáno (rozsudek

NSS ze dne 19. 2. 2008, č. j. 7 Afs 212/2006-74, č. 1566/2008 Sb. NSS). K rušení rozhodnutí krajského soudu pro nepřezkoumatelnost je třeba přistupovat zdrženlivě (usnesení rozšířeného senátu ze dne 5. 12. 2017, č. j. 2 As 196/2016-123, č. 3668/2018 Sb. NSS). Sama skutečnost, že stěžovatelka nesouhlasí se závěry krajského soudu, nezpůsobuje nepřezkoumatelnost napadeného rozsudku; nesprávné posouzení sporné otázky by mohlo být nanejvýš důvodem jeho nezákonnosti (rozsudek NSS ze dne 20. 8. 2021, č. j. 3 As 198/2019-39, bod 14).

[16] Ve vztahu k napadenému rozsudku NSS konstatuje, že byť je jeho odůvodnění relativně stručné, jsou z něj patrné úvahy krajského soudu. Stručnost argumentace v zásadě odpovídá i tomu, že skutkové okolnosti věci jsou mezi účastníky nesporné a spornou je pouze jediná právní otázka. Napadený rozsudek tedy není nepřezkoumatelný pro nedostatek důvodů.

[17] NSS se dále zabýval námitkou nesprávného právního posouzení věci. Stěžovatelka stručně řečeno tvrdí, že účinností reorganizačního plánu zanikla relevantní část pohledávky na pojistném a sporné plnění je plněním bez právního důvodu, které způsobuje vznik přeplatku. Oproti tomu žalovaná a krajský soud zastávají názor, že plnění za účelem využití zvláštní účinné lítosti má svůj původ v trestních předpisech a že je v tomto kontextu nezbytné splnit daňovou povinnost v původní výši. Přeplatek proto podle nich nevznikl.

[18] Kasační soud nejprve připomene obecná východiska vztahu insolvenčního řízení a správy daní. Správa pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti představuje správu daní v širším slova smyslu (k tomu např. Hrubá Smržová, P., Mrkvývka, P. a kol. *Finanční a daňové právo*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, s. 417).

[19] Podle čl. 11 Listiny základních práv a svobod má vlastnické právo všech vlastníků stejný zákonný obsah a ochranu. Neodůvodněné zvýhodňování státu jako vlastníka, které mu přiznává privilegované postavení oproti ostatním věřitelům, je s tímto ústavním východiskem v rozporu (nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 48/06, bod 28, či ze dne 2. 7. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 12/06, bod 55). Zejména je nepřipustné svévolně zvýhodnit pohledávky veřejnoprávní (typicky daňové) oproti pohledávkám soukromoprávním. Výjimky z tohoto pravidla musí stanovit zákon z ústavně přípustného důvodu zohledňujícího zvláštní povahu pohledávky a musí být přiměřené povaze zvýhodněné pohledávky (rozsudek rozšířeného senátu ze dne 15. 10. 2020, č. j. 9 Afs 4/2018-65, č. 4119/2021 Sb. NSS, bod 33).

[20] Ve vztahu k nynější věci NSS uvádí, že z ničeho neplyne záměr zákonodárce koncipovat § 242 trestního zákoníku jako *lex specialis* ve vztahu k insolvenčnímu zákonu (k tomu závěry v již citovaném rozsudku rozšířeného senátu č. j. 9 Afs 4/2018-65, body 35-36 ve vztahu k § 242 a násl. zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád). Tímto ustanovením proto nelze odůvodňovat odchýlení se od zásady rovnosti věřitelů [§ 5 písm. b) insolvenčního zákona] a zásady jejich poměrného uspokojení [§ 1 písm. a) insolvenčního zákona]; stejně tak jím nelze odůvodňovat dodatečné zpochybňování obsahu

pokračování

reorganizačního plánu (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2451/2013, č. 12/2017 Sb. rozh.).

[21] Stejně tak z ničeho nevyplývá, že by § 242 trestního zákoníku měl zakládat samostatný, od daňové pohledávky zcela odtržený právní titul pro plnění, jak dovozuje krajský soud (body 21 až 23 jeho rozsudku). Naopak, formulaci § 242 trestního zákoníku („*jestliže pachatel svou povinnost dodatečně splnil*“) nelze chápat jinak, než jako odkaz na příslušnou daňovou pohledávku či pohledávku na pojistném podle zvláštního zákona (podobně jako § 197 trestního zákoníku nepochybně odkazuje na zákonnou vyživovací povinnost podle předpisů soukromého práva).

[22] NSS nepřehlíží, že Nejvyšší soud v minulosti konstatoval, že částečné uspokojení věřitelů v rámci konkursu nepostačuje pro naplnění podmínek zvláštní účinné lítosti podle § 147a zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (který byl obsahově téměř totožný s nynějším § 242 trestního zákoníku), a dodatečným splněním je pouze uhrazení dlužných částek v plném rozsahu (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2008, sp. zn. 5 Tdo 368/2008).

[23] Tyto závěry však nejsou přiléhavé na stěžovatelčinu věc. V případě řešení úpadku konkursem totiž platí, že pohledávky nebo jejich části, které nejsou uspokojeny v rámci insolvenčního řízení, zásadně nezanikají (§ 244 insolvenčního zákona). V takovém případě je výše nadále existující pohledávky (slovy trestní judikatury *dlužná částka v plném rozsahu*) vyšší než plnění, které je věřiteli v rámci poměrného uspokojení poskytnuto v insolvenčním řízení.

[24] Oproti tomu v případě řešení úpadku reorganizací, nestanoví-li zákon nebo reorganizační plán jinak, zanikají účinností reorganizačního plánu práva všech věřitelů vůči dlužníkovi (§ 356 odst. 1 insolvenčního zákona). To znamená, že v případě reorganizace se zpravidla *dlužná částka v plném rozsahu* shoduje s výší uspokojení, které má být věřiteli poskytnuto podle reorganizačního plánu.

[25] V případě stěžovatelky bylo provedeno reorganizační opatření podle § 341 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona a v souladu s body V. 1. a XII. 1. a) reorganizačního plánu zanikly pohledávky věřitelů zařazených do skupiny A (kam patřila i pohledávka žalované) v té části, v níž neměly být podle reorganizačního plánu uspokojeny.

[26] NSS uzavírá, že účinností reorganizačního plánu (dne 30. 7. 2020, kdy nabylo právní moci usnesení insolvenčního soudu, kterým byl schválen) došlo ke změně výše pohledávek žalované za stěžovatelkou z částky 6 270 373 Kč na částku 170 384,61 Kč. K zániku snížené pohledávky žalované došlo splněním dne 3. 9. 2020, kdy insolvenční správce stěžovatelky zaslal žalované částku 170 384,61 Kč.

[27] Jestliže stěžovatelka následně plnila žalované částku 773 215 Kč, ačkoli její závazek vůči žalované již zanikl, vznikl přeplatek ve smyslu § 17 zákona o pojistném, neboť šlo o plnění, které bylo bez právního důvodu odvedeno na pojistném na účet orgánu sociálního zabezpečení (rozsudek NSS ze dne 28. 5. 2009, č. j. 6 Ads 16/2009-81, č. 1916/2009 Sb. NSS). Právní posouzení žalované a krajského soudu je tedy nesprávné.

IV. Závěr a náklady řízení

[28] Kasační stížnost je důvodná, a proto NSS podle § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. zrušil rozsudek krajského soudu. Zároveň kasační soud v souladu s § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. zrušil i rozhodnutí žalované, neboť krajský soud by neměl jinou možnost než učinit totéž, a v souladu s § 78 odst. 4 s. ř. s. vrátil věc žalované k dalšímu řízení. Žalovaná je v dalším řízení vázána právním názorem NSS (§ 78 odst. 5 s. ř. s.).

[29] S ohledem na tento procesní postup NSS rozhodl o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti i řízení před krajským soudem (§ 110 odst. 3 věta druhá s. ř. s.). Podle § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. má stěžovatelka právo na náhradu nákladů řízení, neboť měla ve věci úspěch. Náhrada nákladů řízení naopak nenáleží žalované, která v řízení úspěšná nebyla. Stěžovatelka náhradu nákladů řízení nevyčísila, NSS proto vyšel při určování její výše ze skutečností zjevných ze spisu.

[30] Náhrada nákladů řízení příslušející stěžovatelce se skládá ze:

- soudních poplatků ve výši 3 000 Kč (za žalobu proti rozhodnutí správního orgánu) a 5 000 Kč (za kasační stížnost), tedy **celkově 8 000 Kč**;
- náhrady za zastupování advokátem v řízení o žalobě, a to za tři úkony právní služby spočívající v převzetí a přípravě zastoupení, sepisu žaloby a účasti na jednání před soudem [§ 11 odst. 1 písm. a), d) a g) vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátní tarif]. S ohledem na § 9 odst. 4 písm. d) a § 7 bod 5 advokátního tarifu jde o 3 x 3 100 Kč, tedy 9 300 Kč. K tomu je třeba podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu připočítat paušální náhradu hotových výdajů ve výši 3 x 300 Kč, tedy celkově 10 200 Kč. Jelikož je zástupce stěžovatelky plátcem DPH, zvyšuje se přiznaná částka o tuto daň ve výši 2 142 Kč na celkových **12 342 Kč**. NSS nepřiznal stěžovatelce náhradu za repliku k vyjádření žalované ze dne 2. 9. 2021, neboť v ní stěžovatelka pouze v jednom odstavci zopakovala svou žalobní argumentaci a vyjádřila nesouhlas s rozhodnutím věci bez nařízení jednání.
- náhrady za zastupování advokátem v řízení o kasační stížnosti v rozsahu jednoho úkonu právní služby spočívajícího v sepisu kasační stížnosti podle § 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu ve výši 3 100 Kč spolu s paušální náhradou hotových výdajů ve výši 300 Kč, tedy celkově 3 400 Kč. I v tomto případě se částka zvyšuje o DPH ve výši 714 Kč na celkových **4 114 Kč**.

[31] Žalovaná je tedy povinna nahradit stěžovatelce náklady řízení v celkové výši **24 456 Kč** do třiceti dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám jejího zástupce.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 15. února 2024

pokračování

Tomáš Kocourek
předseda senátu